Bianca Bellová: Stručný průvodce odcházením

Brno, Host 2026, 216 stran

Triko přes hlavu aneb Odchod, příchod

Radim Kopáč

Na obálce nové prózy Bianky Bellové vidíme postavu z profilu. Těžko říct, jestli je to kluk, nebo holka. Přes tvář si každopádně drží levičkou vytažené triko. Zřejmě se chce schovat, nechce něco vidět. Nebo někoho. Někoho spíš – ta novela, autorčina jedenáctá knížka v řadě, se jmenuje *Stručný průvodce odcházením*.

Tím titulním „odcházením“ má autorka, jedna z nejúspěšnějších českých spisovatelek poslední dekády, na mysli odcházení ze života. Na nejrůznější způsob. Těch smrtí, konců je v jejím novém textu víc než dost. Jeden se zastřelí z nešťastné lásky. Druhá to obratem vzdá, když se ukáže, že v dalším příběhu už pro ni není místo. Třetího krutě rozežírá rakovina a rozhodne se to ukončit s asistencí. Čtvrtý, syn, pak šílí a potichu odchází jako pečovatel o svého dávno mimojsoucího otce, jemuž obětoval všecko, vlastně celý svůj život. A to nejsme v tom výčtu ani v polovině! Je to dost temná, možná trochu morbidní galerie. A Bellová to svým postavám opravdu neusnadňuje. Je k nim jako vypravěčka docela tvrdá, ironická, někdy jízlivá, drží si je od těla, zabírá je na distanc, svou emoci jim prostě jen tak nedaruje. Ty postavy jsou skoro jako figurky v panoptiku. Podzimní listí smýkané větrem. Jsou to postavy tragické – a ve své tragédii většinou směšné, než aby je čtenář politoval a vzal je obrazně pod svou ochranu.

Hlavní roli má Klára, pozdní třicátnice, bez rodičů, bez partnera, bezdětná, ztracená v sobě i ve světě. Osamělá a zoufalá. Pracuje – jak jinak – v neziskovce, která pomáhá starým a ještě starším. Těm, kdo jsou mimo: buď na těle, nebo na duchu. Z regrese ji jednoho dne vytrhne telefonát: dávno zmizelý otec ji volá ke své smrtelné posteli. Je nevyléčitelně nemocný a chce to tady z vlastní vůle skončit. Odejít. Jenže Klára s ním udělala kdysi dávno, ještě ve svém dětství, příšernou, celoživotně odpudivou zkušenost. To je vzdálilo, rozdělilo. Takže váhá, zdráhá se. Než svolí. A vstoupí na neznámé území, které ji pohltí. Jakkoli úplně jinak, než se zpočátku obávala.

Novela ale jede po dvou příběhových linkách. Samozřejmě jsou propletené, jedna by se bez druhé neobešla. Zatímco Klára reprezentuje přítomnost, ve druhé lince jde víc o minulost: první republiku, druhou válku, padesátá léta. Dějinné kulisy se do vybraných postav docela dramaticky propisují, autorka vypráví s odlišnou dynamikou, jiným stylem. Pokud Kláru konstruuje hlavně přímá řeč, dialogické výměny, pak druhá linka žije víc zevrubným popisem místa a času. První je doma ve městě, druhá na venkově, v přírodě. A pokud se Klára – jakkoli minimálně a možná spíš náhodou – snaží svou dostředivost trochu rozrušit nějakou vztahovostí a vydolovat ze sebe špetku naděje a dobra, pak dvě ženy, které vystupují jako určující z té druhé příběhové linky, jsou takřka programově zlé, citově zmrzačené, nešťastné. Zleva monstrózní babička, jež s druhými komunikuje nejraději bičem, zprava pak mondénní, samolibá herečka, škůdkyně a rozvracečka vztahů.

V téhle novele Bianky Bellové taky platí, že je založená hodně rozumově. Autorka ji konstruuje jako docela napínavou hru, skládačku, bludiště, kde funguje zrcadlení, komplementarity, úniky a návraty – kde není nouze o změny rytmu, ale i směru, zvraty a obraty. Je to text jako pečlivě tkaná síť. Je to psaní trochu kunderovské, poučené na Kunderových kompozičních schématech. Ale ne víc, než je zdrávo. Je to dobře „metabolizované“ poučení. Je v tom prvořadě sama autorka: její způsob formulování, její otázky. Jakkoli snadno zobecnitelné: Jak to vlastně je s tím právem na asistovaný odchod? Co na to rodina, co pámbů? Co s tím doktorstvo? Etika, filozofie, politika, média? Jak to bylo včera, je dnes, bude zítra? A neroztáčí jedna smrt rovnou celou spirálu?

Bellová ale nefilozofuje, neesejizuje, drží se svého fikčního světa, vypráví příběh. Příběh zas trochu jiného typu než v individuačních, univerzálně formátovaných prózách, jako je *Jezero* nebo *Mona*; v prózách, kde samotné vyprávění je hlavním hrdinou, prvním i posledním dějovým hybatelem (*Ostrov*); v psychologických prózách, které krouží nad rodinou a sledují ostré mezigenerační konflikty, změny a proměny (*Mrtvý muž*, *Celý den se nic nestane*); v prozaických partiích konceptuálně roztočených kolem výchozího bodu (*Transfer*). *Stručný průvodce odcházením* si bere z každého trochu. Podobně syntetizovala předchozí autorčin román *Neviditelný muž*. Novinka je tak stejná i jiná, stará i nová, aktuální i věčná. Každopádně Bianca Bellová zůstává autorkou, jejíž prozaická práce neztrácí přitažlivost a značnou rezonanci. Jak dlouhým dozvukem ve čtenáři čili v čase, tak potenciálem zaujmout v překladu čili v prostoru. V tomhle fikčním odcházení je nakonec i spousta reálného přicházení. •